

KUTATÁSI JELENTÉS

A Budapest, II.kör. Józsefhegyi ut 20. számú ház
előtti barlangról.

ELŐZMÉNY

1986. március 17-én a Budapest, II. ker. Józsefhegyi ut 20. számú ház előtt a járda és az uttest alatt a járókelők hanges vizmorajlásra és esobogásra lettek figyelmesek.

A ház gondnoka értesítette a Vizműveket.

A Vizművek hibaelhárító brigádja a helyszínre érkezett és vésőkalapáccsal megbontotta a jelzett helyen a uttestet. Az aszfalt alatti viszonyás a végőgépet kitépte a kezelő kezéből és egy kb. 15 méter magasságu szökőkúthoz hasonló vizkitörés keletkezett a mélyített kis lyuk helyszínén. A Vizművek a főnyomcső lezárásával egyidejűleg a lyukat kitépitették és megállapították, hogy a helyszínen az aszfalt alatt közvetlenül kb. 15-20 m -es üreg keletkezett.

A nyomcső hibájának /törésének/ elhárítása után a kráter alján a kiömlő víz a repedésekben hiánytalanul elszivárgott.

A ház lakói elmondták, hogy napok óta a folyóvíz nyomásának csökkenését észlelték a vizesapban.

A házban lakó Szabó Gyula színművész elmesélte, hogy a morajlást már több napja hallotta ő is.

A József-hegyi-barlang kutatása során bebizonyosodott, hogy a barlang ezideig fel nem tárt járatai az említett térség alá is húzódnak. Alátámasztja e tényt az Áfonya u. 9. számú ház kertjében található barlang is.

A ház kertjében 1984. októberében történt esőtörés, mely hetekig 180 m³/óra víznyomysígot vesztett. /Vizművek által mért adat./

A Józsefhegyi ut 20-24. számú ház építésénél feltárult, majd betondugóval eltömött felszinközeli járat. Az uttest két pontján észlelt hóolvadás.

A fentiek figyelembe vételével a kormányórség a helyszínre kérte a József-hegyi-barlang feltárását végző ALBATECH GM kutatóit.

1986. március 18-án az ALBATECH GM megkezdte a Józsefhegyi ut 20. szám előtti feltételezett barlangrendszer feltárását.

A feltárásra és kutatásra a helyszínen Maróthy László miniszterelnökhelyettes elvtárs szóban megadta az engedélyt és felkérte az ALBATECH GM munkatársait a kutatás elkezdésére.

MEGÁLLAPÍTÁSAINK A FELTÉTELEZETT BARLANGJÁRATOK JELENLÉTÉRŐL

A környezet geológiájának és speleológiai-építési irodalmának ismeretében ALBATECH GM megállapította, hogy a helyszín alatt minden kétséget kizáróan nagykiterjedésű barlangrendszer húzódik.

Állításunkat a következőkre alapoztuk:

- 1./ A kutatási ponttól kb. 60 méterre északra húzódik az általunk 1984-85 évben feltárt, 4.300 méter hosszú József-hegyi-kristálybarlang legközelebbi járatai /BN-folyosó, Mézesmedzag barlangszakasz/. Itt a járatokat egy töréses zóna határolja le. A József-hegyi-barlangról írt jelentéseinkben /1984. évi részjelentés, 1985. évi zárójelentés/ jeleztük, hogy ez a vonal valószínűleg nem jelenti a barlangrendszer határát, hanem a sónán túl, attól délre, még egy kb. ugyanilyen méretű barlangrendszerre számíthatunk, mely genetikailag közös rendszer a József-hegyi-kristálybarlanggal, különállósága utólagos, a vetőzóna működésének következménye. A két rendszer között járható összeköttetés is fennállhat, de ez nem szükségszerű. Erre a véleményre elméleti megfontolások és gyakorlati összevetések alapján jutottunk. A töréses zóna feletti forrásvízi mészkőkup jó közelséggel a barlangrendszer középpontjának fogható fel.
- 2./ Az elmúlt évtizedekben a bontási pont közvetlen közelében számos barlangosodásra utaló nyom jutott tudomásunkra. Így pl. a Józsefhegyi ut 20.sz. házzal szomszédos telken az 1960-as években /az Áfonya u. 9. udvarán/ egy kb. 30 méteres kis hévizes barlangot tártak fel. A felszínközeli járat alatta húzódó, nagyméretű nyílt járatrendszer jelenlétére utalt. A kutatást itt megbízó hiányában nem folytatták.
- 3./ A Józsefhegyi ut 20.sz., IKV tulajdonú lakóház építésekor, néhány évvel ezelőtt egy legalább 10 méter hosszú, felszíni, nyílt hasadékokra bukkantak, melybe az építő az építési napló tanúsága szerint kb. 50 m³ /1/ betont engedett, melyet a hasadék "elnyelt". A lakóház falai, a felrakott csempek azóta is állandóan repednek.
- 4./ A szomszédos, Józsefhegyi ut 24.sz. ház udvarában, a II. világháborúban, egy kb. 6 méter mély bombatölcsér alján lévő repedésből állandó, erős huzat volt észlelhető.

- 5./ A Józsefhegyi ut 20.sz. ház előtt az uttesten és a járdán két szakaszon is állandó hóolvadás tünt fel a gondnoknak. Ez felszínközeli barlangterem jelenlétére utal.
- 6./ A Józsefhegyi ut 20.sz. előtti esőtörés nyomán elfolyt víz nagymennyiségű anyagot tüntetett el nyomtalanul az uttest alól. Ez csak úgy magyarázható, ha a közvetlen közelben nyílt járatok húzódnak, ahová a 10-15 m³ agyagot és kőtörmelékot a víz bemosta. Nagyméretű járatot kell feltételeznünk, mert a nagymennyiségű vizet, és az általa szállított anyagot nyomtalanul elnyelte. A nyomáscsőtörésnek /a nyomáscsökkenésen kívül/ a felszínen semmi látható jele nem volt, tehát a víz haladéktalanul és akadály nélkül a feltételezett barlangba el tudott folyni.
- 7./ 1984. októberében a Józsefhegyi ut 20-24. sz. ház udvarán esőtörés történt. A Vízművek vizorával mért adata szerint mintegy 50-60 napon keresztül 180, majd később 210 m³/óra víz folyt el. A nagymennyiségű víz a felszínen nem jelentkezett. A feltételezett barlangszakasz jelenlétére az is utal, hogy ugyanebben az időben a hegy lábánál lévő Császár és Lukács fürdőket tápláló forrásoknál 4 °C hőmérséklet csökkenés volt tapasztalható.
- 8./ Ha megvizsgáljuk a József-hegy szerkezet-földtani térképét, szembe tűnik, hogy a esőtörés pontosan két törésvenal kereszteződésében következett be. Erősített dolog ezt véletlenül magyarázni. Ez felhívja a figyelmet, hogy egyes törések, amelyek mentén a barlangjáratok kialakultak, ma is élnek, működnek, és az emberi létesítményekre /lakóépületek, közművek/ potenciális veszélyt jelentenek! Ezért a veszélyeztetett pontok feltárása elsőrendű gazdasági és életvédelmi érdek!
- 9./ A közeli Cserje ut 21.számú ház előtt telente hóolvadás figyelhető meg, mely szintén felszínközeli, ezideig ismeretlen barlangjáratra utal.

A fentiek megállapítása után ALBATECH GN az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivataltól megbízást kapott az uttest alatti üreg megkutatására, az esetleges barlangrendszer lehetőség szerinti feltárására és szakvéleményezésére.

A JÓZSEFHEGYI UT 20. SZÁM ELŐTTI BARLANGKUTATÁS EREDMÉNYEI

1986. március 18-án ALBATECH GM a kutatást nagy erővel megkezdte, és 10 nap múlva, /A József-hegyi-kristálybarlang fő keresztvasadé-
kával párhuzamos fal mentén haladva/ bejutott egy kb. 150 m²-es
nyílt barlangi tereembe, /Péntek terem/.

A helyszíni vizsgálatok során megállapítást nyert, hogy a kb. 10
méter hosszú, erősen lejtős terem teljes egészében felső-cocén kori
bryozoos márgában aludt ki.

A kb. 3 méter széles terem keleti oldalát erősen agyagos, szálkőzet-
alkotja, míg a nyugati oldal törmelében jött létre, rendkívül em-
lékony. A keleti oldalba és a mennyezetbe számos kisebb méretű, sza-
bályos gömbfülke mélyed. /Átlag 20-30 cm átmérőjük, és ennél kicsit
mélyebbek./ A gömbfülkék oldalát, és helyenként a terem felát gipsz
kiválások díszítik. Egy helyen 5-6 cm-es, a József-hegyi-kristály-
barlang Vár-teremből és a Vörös-tengerből ismert gipszvirágokat ta-
láltunk. A mennyezet egy kb. 2 m²-es felületén ritka kifejlődésű
kalcitbevonatra bukkantunk. A vízeseppszerű, hófehér bevonat erősen
emlékeztet a gellérthegyi Aragonit-barlang képződményeire, és ahhoz
hasonló a József-hegyi-kristálybarlangban sehol sem található.

A vízesepp-felszín alatt a kalcitkéreg kb. 1-2 mm-es szürke- és fehér
sávok váltakozásából áll, és összesen 3-4 cm vastag.

A bejutáskor megállapítottuk, hogy a terem alján a bezuduló víz nagy-
arányu átalakítást, rombolást végzett. A terem alsó végében friss em-
lást láttunk, melyet több cm-es, hig iszap vont be. Az emlás követ-
keztében a 10 cm átmérőjű nyomócsőből ömlő vizet a barlang nem tudta
azonnal elnyelni, így az tóvá duzzadt föl. A kb. másfél méter mély
tó nyomát megtaláltuk az oldalfalon, és a mennyezetben, mert a vízből
kiváló vékony iszapsíkok szinkóként voltak értelmezhetők.

Ezenkívül a mennyezetre számos apró gyökérmaradvány ragadt, mely a
tó vízszinén lebegett. /A terem onladékos oldalában több helyen meg-
jelenik a felszíni jelenkori növényzet gyökérzete!/
A bontást a terem legmélyebb pontján kezdtük el. Ez mint kiderült,
az onladék és a szálkőzet határán haladt, az oldalfal pontosan ke-
let-nyugati irányu volt /meggyezett a József-hegyi-kristálybarlang
fő vasadékainak irányával/. Ujabb, állandó vízszivárgás miatt ezen
a ponton a munkálatokat fel kellett függesztenünk, és a bontási pon-
tot néhány méterrel arrébb helyeztük. Itt a mennyezetben egy szabályos,

Kb. 1 méter mély gömbfülkét találtunk, amit azonban a esőtörés okozta omlás miatt csak hasznos csuszva lehetett megközelíteni. Ezen a helyen kezdtek kutató aknákat mélyíteni.

A szokatlanul nagyméretű gömbfülkéből ugyanis arra következtettünk, hogy ezen a helyen tört fel a héviz. A felszínközeli, teljes egészében márgában kialakult nagyméretű terem arra utal, hogy ezen a környéken igen intenzív volt a hévferrásműködés, ezért alsóbb, szinteken, üregképződésre hajlamosabb, meszesebb kőzetben különösen nagyméretű járáshálózat alakulhatott ki. A megismert terem pedig bizonyíték arra, hogy ebben a környezetben még számos helyen lehet olyan felső szint a nyílt barlangrendszer fölött, amely veszélyes közelségben van a fölötte álló épületekre, közutakra, közművekre.

A kutatóakna mélyítésekor megállapítottuk, hogy a terem kialakulására és utólagos eltömődésére felállított hipotézisünk helytálló.

Az akna oldal fala tulajdonképpen egy gömbfülkesor, bizonyítva, hogy hajdan itt tört fel a melegvíz. A felső néhány méter szemmel láthatóan firsse omlás volt, a változó mértékben vizes agyagba különböző méretű, maximálisan félméteres kővek ágyazódtak.

5-6 méter után a kőzet jelentősen keményebb lett, apró táblás barittellérek járták át. Ezt a szakaszt eredeti, syngenetikus kitöltésként értelmeztük, mivel az itteni kőzetnek (márga) az oldási maradéka közel 50%. Ujabb néhány méter után az akna alja elért a szálkőzetbe. Első ízben sikerült egy agyagos-omeszes kőzetben kialakult barlangteremben a terem tulajdonképpeni padzatát alkotó szálkőzetig lobontani! Így ennek a feltárásnak az elméleti jelentősége is nagy. Másik eredménye, hogy - keletkezési elméletünk helyessége esetén - erősen megkérdőjelezi, hogy a barlangi barittellérek mindegyike a niccén vulkanizmushoz kapcsolódik korban is. /Hiszen itt a barlangkeletkezéssel egyidősnek tartott kitöltésben találunk ilyen telért./

Kb. 11 méteres mélységben, a szálfenék és a Kürtöser között egy kb. 60 cm átmérőjű nyílásra bukkantunk, amelyen át a víz feltört. Alatta megváltozott a járat képe: a víz - itt már teljesen szálkőzetben, de még mindig márgában - egy kb méter átmérőjű, 35°-os lejtésű csőben tört fel, 4 méteres szakaszon 7 nagyméretű gömbfülkét kioldva. A barlangjáratot különösen a esőtörés okozta feltöltés tünteti el: a gömbfülkesor oldal falán leszivárgó víz /ennek nyomát a kutatóakna bontásakor végig megtaláltuk/ feliszapolta járatot, melynek csak a legteteje maradt levegős. Így is volt azonban olyan hely, ahol meg lehetett fordulni az üregben.

A gömbfűlkék oldalfalát kb. 1-1,5 cm vastag kalcitkéreg borítja. Ezen helyenként gipszkiválások láthatók, de az iszapos feltöltés, és az emiatt szükségszerű bentás megnehezíti az azonosítást. 5 méter után a hévferrácsos déli oldalfala egy kissé agyagos kőzetanyaga, nehezen azonosítható vetőfalhoz kezdett hasonlítani.

A gömbfűlkékkel szemben, a feltételezett vízfeltörési hely irányába bentottunk egy enyhén lejtős, kb. 6 méter hosszú kutatóvágatot. Ebben a kutatóvágatban a járat kitöltése könnyen szedhető agyag volt, benne helyenként fejnyi nagyságu gipszdarabokkal.

A kutatást visszavetette, hogy a további bentás helyett a munkálatok közben föl kellett szabadítanunk az eredeti, vízesőtörés nyitotta bejáratot, mely az uttest közepén helyezkedett el. Ehelyett az eredeti bejáratától kb. 10 méterre létesítettünk új bejáratot, a támfal előtti járdán, mely a forgalmat nem akadályozza.

A geológiai-kőzettani viszonyok rendkívül megnehezítették a 12 méteres függőleges akna kiásását. A kemény, meszes márga kézi módszerrel nem volt fejthető, így kénytelenek voltunk nagyteljesítményű gépet bérelni. Ez, valamint a hat méteres mélységig leeresztett és körbe betonozott kutgyűrűk miatt több nap munkaszünet tartására kényszerültünk. Az új bejárat a régi kutatóárok és a felszinközeli terem elágazásánál csatlakozik a barlangba.

Az új bejárat /mely lehetővé tette az uttest visszaadását a forgalomnak/, egyúttal nagymértékben megkönnyíti a további bentási munkát, a törmelékanyag felszínre juttatását.

Sajnos, kutatásunk befejezése után, az eredeti, uttesten mélyült bejárat szeptember eleji /1/ eltömedékelése során a víz főnyomócső ismételten eltörött /az eddig is erősen igénybe vett cső nem bírta a munkálatokhoz szükséges munkagépek okozta rezgést/. A Vízművek helyszínre érkezett szakembere nem vállalta a hiba elhárítását /a vissugár több méter magasra tört fel/, így a nagymennyiségű víz 2 órán keresztül ömlött le a lejtős Józsefhegyi uton.

A Gyerszelgálat csak 2 óra elteltével tudta elzárni a nyomócsövet. Ezalatt a lefolyó víz a kutgyűrűk mellett beszivárgott, és hihetetlen pusztítást vitt véghez. Az akna alsó hat méterén, a kutgyűrűk alatt a falat átáztatta, az akna átmérőjét legalább a másfélszeresére növelte! Fejnyi-félméteres kövek lógnak a falból, életveszélyes állapotokat teremtett. Ugyanakkor /a régi gödörből átszivárgott vízzel együtt/ több m³ törmelék hullott a barlangba. A Péntek-terem lépcsőzetes depói az anyag nagy részét megfogták, de a beszivárgott víz a kutatóakna ácsolatát és szigetelését is nagymértékben átáztatta.

Szükséges az új bejáratú akna mielőbbi kibiztosítása /veszélytelenítés után a kutgyűrűk alatti hat métert körbe kell betonezni/. Jelezzük, hogy számításunk szerint erre a rendkívül veszélyes és időigényes munkára kb. 150-200.000.-Ft-et kell biztosítani. Enélkül a barlang kutatása, az időnkénti ellenőrzés nem folytatható, hiszen életveszélyesen tuli állapot miatt a barlangba lépni tilos! Munkánkat a helyszínen folyamatos szakértéssel statikai szempontból Tasnádi Tamás okleveles bányamérnök, karsztmerfológiai szempontból dr. Leél-Össy Sándor kandidátus szakértőnk irányította. /Tasnádi Tamás a továbbiak szempontjából és az új helyreállításával kapcsolatos állásfoglalását írásba is adta, amit mellékelünk./

KÖVETKEZTETÉSEK

A déli oldalfal az egész kutatóvágatban rendkívül erősen dűng! Nagyon hasonló jelenséggel állunk szemben a József-hegyi-kristálybarlang II.sz. bejáratának bontásakor, közvetlenül a bejutás előtt. Véleményünk szerint a kutatóvágat déli fali falának közepétől déli irányban 1-2 méterre, és lefelé 3-5 méterre nyílt barlangjárat lesz található, mely remélhetőleg már akadálytalanul bevezet a feltételezett rendszerbe.

A jelenlegi végpont is még mindig bryozoás márgában található, de annak egy messzebb kifejlődésében. Véleményünk szerint a közeli nyílt járatok is márgában lesznek, de várhatóan 10 méterrel lejjebb már elérjük a fő barlangosodási szintet magában foglaló felső-eocén kori nummuliteszes-discocyclinás mészkövet.

Sajnálatos, hogy a tényleges barlangrendszert tavaszi munkálataink során nem sikerült megtalálni. Szilárd meggyőződésünk, hogy a rendszer kulcsát megtaláltuk, és most már az idén tavaszinál lényegesen kisebb arányú munkával az új barlang felfedezhető lesz. A közeli József-hegyi-kristálybarlang analógiájára /mellyel talán össze is függ/ joggal feltételezhetjük, hogy hasonló szépségű és gazdagságú járatokat fogunk a barlangból itt feltárni. Így jövőre a kutatások folytatása - nem utolsósorban a barlang fölötti házak biztonsága szempontjából - igen kívánatos.

ALBATECH GM az 1986. évi tavaszi munkák során a megbízásban foglalt idő és munkára keretet 20%-kal túllépte, melynek költségeit nem számolta fel megrendelő felé.

Az eddigi munkák és vizsgálatok - melyek reméljük, az új barlang feltárásának küszöbéig elvezettek - kimerítették a biztosított anyagi keretet.

Felhívjuk megbizóink figyelmét, hogy a kutatott barlang megléte bizonyított. A felszín alatt 10 méter mélyen talált terem a József-hegyi út 20. sz. előtti két, a gondnok által korábban megfigyelt hóolvadási hely közül pontosan az egyik alatt helyezkedik el! Ez ékesen bizonyítja, hogy a többi /Józsefhegyi út 20., Cserje u. 21./ előtti hóolvadások alatt is néhány méterre a felszín alatt nyílt barlangjáratnak kell elhelyezkednie.

Tájékoztatjuk megrendelőinket, hogy a területen geofizikai méréseket /geoelektromos szondázást/ végeztettünk, melyek további üregek jelenlétét mutatták ki.

Ezek alapján, élet- és vagyonvédelmi szempontból a már megismert barlangszakasz további kutatása messzemenően kívánatos.

A teljes feltárás elhanyagolása nagyfokú felelőtlenség lenne az ott lakók és közlekedők felé!

Végezetül felhívjuk megbizóink figyelmét arra, hogy a Józsefhegyi út 20-24. sz. ház és közvetlen környékén a esőtörésekből kiömlő víz a felszín alatti terepet átjárta és átáztatta. A barlangjáratokban és felszínalatti repedésekben lényeges átalakításokat végzett.

A közvetlen környezetben bár mikor bekövetkezhetsz suvadás, omlás, berogyás, ami a felszínre, közművekre, utakra, épületekre is kihat!

Javasoljuk a közművek állapotának felülvizsgálatát, különösen a gázvezeték esetleges meghibásodására hívjuk fel illetékesek figyelmét.

Feltétlenül indokoltnak tartjuk a Józsefhegyi és Cserje utcában a gépkocsiforgalom korlátozását.

Budapest, 1986. november 1.

Adamkó Péter
barlangkutató
kutatásvezető

Leél-Össy Szabolcs
okl. geológus